

УДК 796.011.009 (100)
doi: 10.15330/fcult.33.125-132

Артем Яковенко

СУЧАСНИЙ СТАН ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Мета статті – аналіз сучасного стану та проблем фізичного виховання школярів у європейських країнах для вироблення стратегії оптимізації фізичного виховання українських шкіл на основі зарубіжного досвіду.

Методи дослідження: аналіз, систематизація та узагальнення даних наукової літератури, нормативних документів.

Результати. У статті подано аналіз даних наукової літератури та документальних матеріалів щодо особливостей організації та забезпечення процесу фізичного виховання у загальноосвітніх школах країн Європи. Зроблено порівняльну характеристику відповідності європейського шкільного виховання таким критеріям: наявність законодавчої бази, декларативний та фактичний статус предмету “Фізичне виховання”, кількість уроків на тиждень, освітній рівень вчителів фізичного виховання та інші. Виявлено, що загалом європейські країни мають схожі моделі організації фізичного виховання та спільні цілі і міжнародні стандарти. Визначено, що не всі країни задовольняють державні та міжнародні вимоги щодо забезпечення дітей достатньою руховою активністю, але статус предмету “Фізичне виховання” є обов’язковим у всіх досліджених державах. Крім того, для учнів передбачена участь у позакласній фізичній активності, у Польщі вона є обов’язковою. Однією з найгостріших проблем є кадрове забезпечення процесу. У більшості країн заняття для учнів початкової школи проводять учителі без спеціальної освіти.

Висновки. Для України цінність європейського досвіду полягає у створенні гнучких навчальних планів, національних стандартів фізичного виховання, залученні якомога більшої кількості школярів до фізичної активності, збільшення фінансування галузі за допомогою недержавних коштів тощо.

Ключові слова: фізичне виховання, європейські країни, школа.

The purpose of the article is an analysis of the current state and problems of physical education of schoolchildren in European countries in order to develop a strategy for optimizing the physical education of Ukrainian schools on the basis of foreign experience.

Methods of research: analysis, systematization and generalization of data of scientific literature, normative documents.

Results. The article provides an analysis of the data of scientific literature and documentary materials on the peculiarities of organization and provision of the process of physical education in general schools of European countries. The comparative characteristic of the correspondence of the European school education with the following criteria is made: the availability of the legislative framework, the declarative and actual status of the subject “Physical education”, the number of lessons per week, the educational level of teachers of physical education, and others. It has been found that, in general, European countries have similar models of physical education organization and common goals and international standards. It is determined that not all countries meet state and international requirements for providing children with sufficient motor activity, but the status of the subject “Physical education” is obligatory in all countries studied. In addition, pupils are enrolled in extra-curricular physical activity, in Poland it is mandatory. One of the most acute problems is the staffing of the process. In most countries, classes for elementary school students are conducted by teachers without special education.

Conclusions. For Ukraine, the value of European experience is to create flexible curricula, national standards for physical education, attract as many students as possible to physical activity, increase financing of the industry through non-state funds, etc.

Key words: physical education, European countries, school.

Постановка проблеми й аналіз результатів останніх досліджень. Глобальні інтеграційні процеси сучасного світу – об’єктивна тенденція розвитку всіх сфер суспільного життя. Вони охопили суспільне виробництво, культуру, духовне життя, освітню та наукову сфери, ставши визначальними факторами формування способу та якості життя усього світу та окремих державно-організованих суспільств. Політико-правові та організаційні аспекти цього руху на європейському континенті протягом останніх десятиліть закріплені в Лісабонській стратегії, що знайшла свою конкрети-

зацію у процесі формування єдиного європейського простору освіти і науки в рамках реалізації організаційно-правових та методичних заходів [1, 2].

У Європі поширюється нова міжнародна модель освіти, основними принципами якої є демократичність (індивідуалізація, творче мислення), релевантність (практична та соціальна значущість навчання), неперервність освіти протягом життя, висока якість, гнучкість (здатність пристосовуватись до вимог часу, технологізація, інтернаціоналізація (дотримання загальноєвропейських освітніх стандартів, взаємне визнання атестатів, дипломів, наукових ступенів).

Особливістю європейського підходу до середньої освіти є те, що акцент ставиться не лише на здобуття базових знань з основних предметів, але і здійснюється спроба передбачити ті уміння та професії, які потребуватиме європейське суспільство в майбутньому. Саме шкільна освіта повинна “вчити вчитися” тобто готувати молодь до ціложиттєвого навчання. На відміну від вищої освіти шкільна освіта залишається в компетенції європейських держав. Євроінтеграція в галузі середньої освіти не передбачає уніфікацію національної системи освіти, а лише стимулює до досягнення високих освітніх стандартів. Шляхи та засоби для цього кожна країна вибирає самостійно, залежно від особливостей національної системи освіти та культури [1].

Для фахівців галузі фізичної культури і спорту широкий інтерес представляє визначення особливостей організації та забезпечення процесу фізичного виховання загальноосвітніх шкіл країн Європи, їх спільні риси та відмінності, методологічний підхід тощо. Накопичений позитивний досвід європейських країн можна використовувати при плануванні та здійсненні процесу фізичного виховання українських школярів.

Мета дослідження – проаналізувати сучасний стан та проблеми фізичного виховання школярів у європейських країнах для вироблення стратегії оптимізації фізичного виховання в українських школах на основі зарубіжного досвіду.

Методи дослідження: аналіз, систематизація та узагальнення даних наукової літератури, нормативних документів.

Результати і дискусія. Аналіз літературних джерел та документальних матеріалів дозволив нам виділити критерії, за якими можна зробити порівняльну характеристику особливостей організації фізичного виховання у школах зарубіжних країн. Критеріями оцінки виступили наявність законодавчої бази фізичної культури та спорту, статус предмета, наявність навчального плану, кількість годин на вивчення предмета, освітній рівень вчителів фізичної культури тощо (табл. 1).

Отримані дані свідчать про наявність спільних рис у організації процесу фізичного виховання в школах країн Європи, оскільки вимоги до освітнього процесу є тотожними та регулюються Радою Європи.

У 2018 році представниками різних європейських країн, за підтримки Європейської асоціації фізичного виховання, було створено Європейські рамки якісного фізичного виховання (EFQPE) [3], які декларують стандарто-орієнтований підхід до фізичного виховання учнів. Тобто запропоновано критерії відповідності школярів визначеним компетентностям у русі, соціальній взаємодії, участі у фізичній активності тощо за результатами вивчення предмету “Фізичне виховання”. Рекомендовані стандарти на цей час впроваджуються європейськими країнами.

Слід відмітити, що у розглянутих нами державах фізичне виховання декларується як обов’язковий предмет навчального плану. При цьому фактичний статус дещо відрізняється від нормативного у Великобританії, Німеччині, Франції. При дефіциті фінансування, технічного та кадрового забезпечення перевага надається іншим загальноосвітнім предметам (математиці, мові, читанню). Трапляються випадки скорочення годин і навіть відміни занять [4].

При цьому Європейська рада та уряди країн створюють велику кількість законодавчих документів щодо підтримки та розвитку фізичного виховання та збільшення рівня рухової активності молоді [5].

Всесвітня організація охорони здоров'я рекомендує учням 60 хвилин рухової активності щодня. Ці норми представлені у навчальних планах європейських країн. У той же час, Європейська асоціація фізичного виховання рекомендує мінімум 3 уроки фізичного виховання на тиждень. У багатьох країнах фактично кількість уроків знижується з віком учнів. Найбільша кількість годин фізичного виховання передбачена у Німеччині та Польщі, при цьому навчальний план включає фізичну активність протягом дня до загальної структури цього часу. У Франції та Великобританії школярі старшої школи отримують найменше уроків фізичного виховання протягом тижня. Фінляндія планує однакову кількість уроків на всіх етапах навчання. Крім того, у всіх країнах планується позакласна фізична активність, яка включає в себе фізичні вправи протягом навчального дня, участь школярів у шкільних або позашкільних спортивних клубах та асоціаціях. У Польщі така фізична активність навіть є обов'язковою. В інших країнах участь у позакласній або позашкільній фізичній активності регулюється наявністю мотивації дітей до таких занять.

Більшість рухових навичок та видів спорту, передбачених навчальними планами шкіл є традиційними (спортивні ігри, легка атлетика, гімнастика), але залежно від географічних особливостей країни до змісту занять включаються характерні для цих регіонів види спорту. Найбільш популярними у Великобританії є футбол, бейсбол, гольф, верхова їзда, танці [6, 7]. Французькі школярі віддають перевагу плаванню, єдиноборствам, командним спортивним іграм (футбол, волейбол) та іграм з ракеткою (теніс, бадмінтон) [8]. У Німеччині навчальним планом передбачено спортивні ігри, гімнастика, плавання, велоспорт та інші [9]. Серед фінських школярів особливо популярними є зимові види спорту – лижі, хокей тощо [10]. Вибір видів спорту для занять фізичним вихованням у Польщі надається школі, вони мають автономію щодо включення у навчальний план різних видів рухової активності [4, 11].

Основна спрямованість занять фізичним вихованням регулюється національними стандартами і, як правило, у всіх країнах передбачає набуття учнями рухової компетентності, актуального рівня знань щодо користі фізичних вправ для здоров'я, високого рівня вмотивованості до занять фізичною культурою, налагодження соціальних зв'язків, формування персональних якостей та залученість до оздоровчої фізичної активності.

Результати вивчення предмету “Фізичне виховання” оцінюються за допомогою формальної та підсумкової оцінки. Формальне оцінювання передбачає описову характеристику навчальних досягнень учнів за визначений етап навчання та рекомендації щодо подальшого удосконалення. Така система оцінювання передбачена у Великобританії, Польщі та Фінляндії. Підсумкова оцінка, як правило, виражається у знаках чи цифрах (від А до Е, 100-бальна шкала тощо). Всі країни застосовують підсумкове оцінювання, але у Фінляндії, Польщі та Великобританії воно вводиться починаючи з середньої школи.

Однією з найбільших проблем у забезпеченні процесу фізичного виховання школярів європейських країн є наявність учительських кадрів. Основною вимогою до вчителів, які викладають фізичне виховання у середній та старшій школі, є наявність фахової освіти. У початковій школі цей предмет викладають учителі без спеціальної освіти. У Великобританії, крім того, існують учителі-універсали, які можуть викладати фізичне виховання. Деякі французькі вчителі отримують загальні знання в сфері фізичного виховання під час навчання у закладах вищої освіти. Найбільша незабезпеченою фахівцями є Німеччина – 50% учителів не мають фахової освіти. Найкраща ситуація виявлена у Польщі – 99% усіх вчителів мають фахову освіту; у Фінляндії – 85%.

Таблиця 1

Порівняння особливостей організації фізичного виховання школярів у країнах Європи

Критерій порівняння	Країни			
	Великобританія	Франція	Німеччина	Польща
Фінляндія				
Національні (державні) стандарти	За рекомендаціями Європейських рамок якісного фізичного виховання (EFQPE): 1. Рухова компетентність. 2. Здійснення оздоровчої фізичної активності. 3. Усвідомлення здоров'я поза фізичною активністю. 4. Самосвідомість і самоуправління. 5. Конструктивне мислення та вирішення проблем.			
Статус предметно декларативно	Обов'язковий			
Статус предмета фактично	Перевага може надаватися іншим загальноосвітнім предметам.	Включає фізичне виховання як обов'язкову дисципліну	Однаковий статус з іншими обов'язковими предметами навчального плану	Спроби підвищення статусу предмета шляхом збільшення обов'язкових годин занять
Навчальний план (курукулум)	Декларує обов'язковість фізичного виховання на всіх стадіях шкільної освіти	Включено в навчальний план (навчання технічним навичкам з видів спорту); рухово-орієнтований навчальний план (інтердисциплінарний підхід)	Спортивно-орієнтований навчальний план (навчання технічним навичкам з видів спорту); рухово-орієнтований навчальний план (інтердисциплінарний підхід)	Муниципальний, регіональний, шкільний рівень (складаються на основі національного курикулуму)
Фактична кількість уроків (годин) на вивчення предмета на тиждень				
Початкова	Мінімум 2 уроки на тиждень, задовольняють вимогам РА 19% учнів	3 уроки на тиждень	3–5 годин на тиждень	4 уроки на тиждень (з них 2 уроки можуть плануватися поза розкладом, але вони є обов'язковими)
Середня	Мінімум 2 уроки на тиждень, задовольняють вимогам РА 12% учнів	2 уроки на тиждень	2–4 години на тиждень	3–4 уроки на тиждень, 88% шкіл дотримуються вимог (з них 1–2 уроки можуть плануватися поза розкладом, але вони є обов'язковими)
Старша	Учні отримують в середньому від 47 до 98 хв. на тиждень	1 урок на тиждень	3 години на тиждень	3 уроки

Продовження табл.1

<i>Джерела фінансування</i>	Державні, регіональні, місцеві бюджети, приватний сектор. Збільшення фінансування галузі для просування програм фізичної активності	Державні, регіональні, місцеві бюджети, скорочення фінансування на користь інших предметів	Державні, регіональні, місцеві бюджети, приватний сектор. Недостатнє фінансування для якісної експлуатації спортивних споруд	Державні, регіональні, місцеві бюджети, приватний сектор. Збільшення фінансування відповідно до освітньої реформи
<i>Види рухової активності у програмі занять:</i>				
<i>Початкова</i>	Базові рухи: біг, стрибки, метання, ловіння; рівновага. Участь у командних заходах. Танці на основі простих моделей руху	Пересування, рівновага, кидки та ловіння предметів	Елементи спортивних ігор, гімнастика	Елементи спортивних ігор, плавання, гімнастики
	Середня	Плавання, легка атлетика, гімнастика, танці, аеробіка, легка атлетика, верхова їзда, хокей, бойові мистецтва, силове тренування та інші	Плавання, легка атлетика, гімнастика, танці, єдиноборства, командні ігри, ігри з ракеткою, заняття на свіжому повітрі	Спортивні ігри, плавання, туризм, гімнастика, фітнес та інші
<i>Старша</i>				Гімнастика, танці, фітнес, спортивні ігри, орієнтування, зимові види спорту, плавання, навички спасіння Гімнастика, танці, фітнес, спортивні ігри, орієнтування, зимові види спорту, плавання, навички спасіння, силове тренування
<i>Позакласна робота</i>	Учні беруть участь мінімум у 1 позакласному занятті на тиждень	Шкільна або поза-шкільна спортивна асоціація (51% учнів залучені).	Рухливі хвилинки та паузи на загальноосвітніх уроках, фізична активність, ігри на перервах, після закінчення занять (як правило, надворі), шкільні спортивні клуби, Федеральні ігри молоді	Шкільні та позашкільні спортивні клуби, фізична активність на перервах, спортивні свята (ігри, лижні дні тощо).

Продовження табл.1

<i>Фактичний рівень освітньої кваліфікації учителя ФВ</i>					
Початкова	Вчитель-універсал, вчитель початкових класів	Вчитель без спеціальної освіти (під час навчання у ЗВО отримує загальні знання про ФВ)	50% вчителів не мають спеціальної освіти з ФВ	99% учителів мають спеціальну освіту	Вчитель зі спеціальною освітою (85%)
	Середня	Вчитель зі спеціальною освітою			
Старша					
<i>Спрямованість (мета) предмету</i>	Розвиток компетентності в широкому діапазоні фізичних навантажень, здійснення фізичної активності протягом тривалого періоду часу, що сприятиме здоровому та активному життю	Розвиток фізичних здібностей, когнітивних процесів, соціальної взаємодії	Розвиток рухової компетентності, формування знань про важливість рухової активності для здоров'я, участь у фізичній активності	Формування та розвиток фізичних якостей, когнітивних процесів, мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичної культури, фізичний, соціальний та особистісний розвиток	Формування цілісної особистості, готової до навчання та збагачення досвіду рухової активності, розвиток рухових, соціальних компетентностей, відповідальності, самовираження, фізична підготовка
	<i>Оцінювання навчальних досягнень учнів</i>	У навчальних прог-рамах представлено опис рівнів, яких повинні досягти учні на різних етапах навчання	Тести для оцінки рухових навичок. Рівень залученості у фізичну активність оцінюється кожною школою залежно від тієї діяльності, яка практикується в закладі	Формальне оцінювання навчальних досягнень починається з 4 класу. Передбачено тести фізичної підготовленості, виявлення студента залученості школярів у позакласну фізичну активність	Тести фізичної підготовленості підбираються вчителем. Оцінюються рухові навички, мотивація, соціальні навички, знання, дотримання правил чесної гри, розуміння взаємозв'язку між руховою активністю та здоров'ям

Таким чином, можна зробити **висновок**, що поряд із позитивними сторонами організації фізичного виховання та просуванням директив щодо збільшення рухової активності школярів, європейські країни стикаються з труднощами, пов'язаними з браком у фінансуванні галузі фізичного виховання, фактичним сприйняттям фізичного виховання як “другорядного” предмету шкільної програми, недостатністю кадрового забезпечення.

Слід зазначити, що українська загальна середня освіта має такі ж проблеми в організації та забезпеченості процесу фізичного виховання. На нашу думку, оптимальним шляхом вирішення проблем є запровадження національних стандартів фізичного виховання учнів, створення гнучких навчальних планів (як це практикується у Фінляндії та Польщі), які дозволяють регулювати зміст та структуру програм залежно від особливостей регіону країни, створення жорстких вимог щодо забезпечення біологічної потреби учнів у руховій активності за допомогою використання обов'язкових уроків фізичної культури, участі у позакласній фізичній активності, залучення недержавних коштів та грантових проектів для збільшення фінансування сфери фізичного виховання.

Перспективи подальших досліджень полягають у аналізі критеріїв ефективності фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти різних країн світу.

1. Бенювська ЛЯ. Євроінтеграційна перспектива реформування середньої освіти в Україні. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/e20150702.pdf>
2. Турчик ІХ. Фізичне виховання і спорт у шкільній освіті Європи. Дрогобич; 2017: 138 с.
3. Vass Z, Boronyai Z, Csanyi T. European Framework of Quality Physical Education. European Physical Education Association. 2018: 24.
4. Katsarova I. Physical education in EU schools. Briefing. 2016 Nov: 6.
5. European Commission/EACEA/Eurydice. Physical Education and Sport at School in Europe Eurydice Report. 2013, Luxembourg: Publications Office of the European Union: 80.
6. Foster D. Physical education and sport in schools. Briefing Paper. 2018 Oct 10; 6836: 34.
7. Youth Sport Trust. Survey of Secondary PE. Loughborough: Youth Sport Trust. 2018. URL: www.youthsporttrust.org/sec-survey.
8. Gleyse J, Pigeassou Ch, Marcellini A, De Léséleuc E, Bui-Xuân G. Physical Education as a Subject in France (School Curriculum, Policies and Discourse): The Body and the Metaphors of the Engine-Elements Used in the Analysis of a Power and Control System during the Second Industrial Revolution. Sport, Education and Society, Taylor Francis (Routledge). 2016 Jun 21, 7 (1): 5-23.
9. Hardman K. et al. World-wide survey of school physical education: final Report. 2014; Paris, France: UNESCO: 131.
10. Sami R. Yli-Piipari Physical Education Curriculum Reform in Finland. Quest. Oct 2015: 35. DOI: 10.1080/00336297.2014.948688.
11. Cooper KH, Greenberg JD, Castelli DM, Barton M, Martin SB, Morrow Jr JR. Implementing Policies to Enhance Physical Education and Physical Activity in Schools. Research Quarterly for Exercise and Sport. 2016, 87 (2): 133-140. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/02701367.2016.1164009>.

References

1. Benovsky LJa. Eurointegration Perspective on Reforming Secondary Education in Ukraine. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/e20150702.pdf>
2. Turchik I.Kh. Physical education and sports in school education in Europe. Drohobych; 2017: 138 s.
3. Vass Z, Boronyai Z, Csanyi T. (2018) European Framework of Quality Physical Education. European Physical Education Association. 24 p.
4. Katsarova I. (2016) Physical education in EU schools. Briefing. November. 6 p.
5. European Commission/EACEA/Eurydice (2013) Physical Education and Sport at School in Europe Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 80 p.
6. Foster D. (2018) Physical education and sport in schools. Briefing Paper. October 10; No 6836. 34 p.
7. Youth Sport Trust. (2018) Survey of Secondary PE. Loughborough: Youth Sport Trust. URL: www.youthsporttrust.org/sec-survey
8. Gleyse J, Pigeassou Ch, Marcellini A, De Léséleuc E, Bui-Xuân G. (2016) Physical Education as a Subject in France (School Curriculum, Policies and Discourse): The Body and the Metaphors of the Engine-Elements

- Used in the Analysis of a Power and Control System during the Second Industrial Revolution. Sport, Education and Society, Taylor Francis (Routledge). June 21, Vol. 7 (1). Pp. 5-23.
9. Hardman K. et al. (2014) World-wide survey of school physical education: final Report. Paris, France: UNESCO. 131 p.
10. Sami R. Yli-Piipari (2015) Physical Education Curriculum Reform in Finland. Quest. October. 35 p. DOI: 10.1080/00336297.2014.948688
11. Cooper KH, Greenberg JD, Castelli D.M, Barton M, Martin SB, Morrow Jr. JR. (2016) Implementing Policies to Enhance Physical Education and Physical Activity in Schools. Research Quarterly for Exercise and Sport. Vol. 87 (2). Pp. 133-140. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/02701367.2016.1164009>

Цитування на цю статтю:

Яковенко АВ. Сучасний стан фізичного виховання школярів у європейських країнах. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. 2019 Берез 26; 33: 125-132

Відомості про автора:

Яковенко Артем Володимирович – старший викладач, Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту (Дніпро, Україна)
e-mail: yakovenkoartem2012@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0338-8437>

Information about the author:

Yakovenko Artem Volodymyrovych – lecturer, Prydniprovsk State Academy of Physical Culture and Sports (Dnipro, Ukraine)

УДК 338.48-2-057.875
doi: 10.15330/fcult.33.132-141

*Maksym Yachnyuk, Sevil Chubatenko,
Emil Ibragimov*

**ANALYSIS OF STUDENTS' PRIORITY MOTIVES
IN THE INDUSTRY OF ACTIVE TOURISM**

Встановлено, що мотивацій до занять туризмом є багато, але лише деякі з них вагомими і такими, що можуть впливати на результат прийняття рішення. Щоб з'ясувати мотивацію студентів у сфері туризму та відпочинку, необхідно встановити мотиви, якими молодь керується у своїх діях. Процес дослідження вимагав використання системного аналізу, соціологічних, педагогічних і математичних методів. Опитування дало нам змогу встановити як молодь проводить своє дозвілля; виявити фактори, які змушують студентів бути активними; встановити причини, які змушують студентів зайнятися обраною рекреаційною діяльністю; а також причини, що їм заважають та очікуваний ефект від такої діяльності. Проведене анкетування засвідчило, що студенти бажають активно відпочивати, мають мотиваційне ціннісне ставлення до занять активним туризмом і рекреаційною діяльністю.

Ключові слова: *молодь, мотивація, рекреаційна активність, активне дозвілля.*

Any activity proceeds from biological needs formed in the process of human being's interaction with the environment. The study of students' of higher educational establishments motivation to participation in programs of recreational activity is an essential condition to help develop effective steps for the rise of students' motion behavior, said steps be based on the principles of the priority of needs, motives and interests of individuals One of the main factors of choice travel decision is motivation. It is found that there are a lot of tourist's motivations, but only some of them are weighty and can influence the decision outcome. To find out the students motivation in tourism and recreation there must be installed the motives, which guide young people in their actions. The study process has required the use of system analysis, sociological, pedagogical and mathematical statistics methods. The questioning aimed at establishment of how the youth spends its leisure time; disclosure of factors that make students be active in recreation; finding the reasons that make students be engaged in chosen recreation/health-improving activity, as well as of reasons that prevent them from said activity; and the effect expected by students from such activity. It is proved that the motivational sphere always consists of a number of motives, ideals and values, needs, motivations, goals, interests, etc. The conducted questionnaires of students shows that students want to relax actively, have motivational value attitude to employment tourism and recreational activities. The students' leisure time